

ג. עדות שאי אתה יכול להזימה בעדות דבן גרושה וחלוצה (ב.)

1. רמב"ם רוצח ב: ט
2. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "תימה כיון... והוא שפיר אתה יכול להזימה" (ב.)
3. תוספות ד"ה ורבנן האי "דהא דקאמר... דלקי מלא תענה" (ד:)
4. גמרא סנהדרין מא. "אמר רב חנן... אי נמי שזינתיה מקרוביה" עם רש"י
5. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "וקשה דא"כ... שפיר עדות שאתה יכול להזימה" (ב.)
6. ריטב"א ד"ה אין אומרים "וקשו בתוספות... ולענין גלות" (ב.)
7. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "ועיי"ל דגבי עדות... בעינן אתה יכול להזימה" (ב.)
8. ריטב"א ד"ה אין אומרים "ורבותינו ז"ל... וזה טעם נכון מאד" (ב.)

1. רמב"ם רוצח ב: ט

אדם טריפה שהרג את הנפש נהרג שני ובערת הרע מקרבך, והוא שיהרוג בפני בית דין אבל בפני עדים פטור שמא יוזמו העדים ואם הוזמו אינן נהרגין שהרי לא זממו להרוג אלא טריפה וכל עדות שאינה ראויה להזימה אינה עדות בדיני נפשות.

2. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "תימה כיון... והוא שפיר אתה יכול להזימה" (ב.)

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כו' - תימה כיון דאם הוזמו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה א"כ גם בשלא יוזמו איך יעשה על פיהם בן גרושה דהכי הוא האמת ואמאי הא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה ואין זה עדות וי"ל כיון דלוקין הוי כאשר זמם והוי שפיר אתה יכול להזימה

3. תוספות ד"ה ורבנן האי "דהא דקאמר... דלקי מלא תענה" (ד:)

ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה - דהא דקאמר לעיל גבי לא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה היינו אי לאו קרא דהצדיקו אבל בתר דגלי לן קרא דהצדיקו דשייך ביה מלקות יש לנו לומר דלקי מלא תענה

4. גמרא סנהדרין "אמר רב חנן... אי נמי שזינתיה מקרוביה" עם רש"י (מא.)

אמר רב חנן: **עדי נערה** המאורסה שהוזמו - אין נהרגין. מתוך שיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו. - והא אתרו בה! - דלא אתרו בה. - ואי לא אתרו בה - היכי מיקטלא? - באשה חבירה, ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה. דתניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: חבר אין צריך התראה, לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. - וכיון דאינהו לא מיקטלי - אייהי היכי מיקטלא? הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה. וכל עדות שאי אתה יכול להזימה - לא שמה עדות! - הכי נמי קאמר: מתוך שאין נהרגין, שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו - אף היא אינה נהרגת, דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה. - אלא באשה חבירה, דקיימא לן דמיקטלא אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה, היכי משכחת לה? - כשזינתה וחזרה וזינתה, - והא יכולין לומר לאוסרה על בעלה שני באנו! - שזינתה מבעל ראשון. אי נמי שזינתה מקרוביה.

רש"י

עדי נערה המאורסה כו', - לקמיה פריך: מאי שנא נערה המאורסה דנקט? **לאוסרה על בעלה באנו** - ולא להורגה. **היכי מיקטלא** - וכיון דאייהי לא מיקטלא, פשיטא דאינהו לא מיקטלי - כאשר זמם כתיב (דברים יט). **באשה חבירה** - דאייהי מיקטלא אם לא הוזמו אלו, ואינהו לא מיקטלי דיכולין לומר: כשבאנו לבית דין לא לחייבה מיתה נתכוונו, אבל אי אמרו: התרנו, אין התראה אלא להמית ותו לא מצי למימר לא להורגה באנו. **לא שמה עדות** - הואיל ואי אפשר לקיים בו ודרשת וחקרת ודרשו השופטים והנה עד שקר וגוי (שם/דברים י"ט). **אלא אשה חבירה** - דקיימא לן לר' יוסי בר יהודה דמיקטלא בלא התראה, היכי משכחת לה הא כיון דאינהו לא מיקטלי משום דיכולין לומר: לאוסרה באנו, אייהי נמי לא מיקטלא! **כשזינתה וחזרה וזינתה** - דהנך עדי זנות שני אין יכולין לומר: לאוסרה באנו, - שהרי כבר נאסרה מזנות ראשון, ולא באו אלא להורגה. **ופרכינן: והא יכולין לומר לאוסרה על בעלה שני באנו** - דקיימא לן במסכת סוטה (כו, ב) מונטמאה ונטמאה שתי פעמים, כשם שאסורה לבעלה כך אסורה לבעל. **שזינתה מבעל ראשון** - וכבר נאסרה עליו. **אי נמי שזינתה מקרוביה** - שהיא אסורה להם משום ערוה.

5. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "וקשה דא"כ... שפיר עדות שאתה יכול להזימה" (ב.)

וקשה דא"כ מאי קאמר פרק היו בודקין (סנהדרין דף מא.) גבי עדי נערה המאורסה דאייהי לא מיקטלא דכיון דאינהו לא מיקטלי משום שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו והויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה ומאי קאמר והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה וזממו להרוג את

הנפש לא מיקיים כאשר זמם במלקות דהא בהדיא כתיב נפש בנפש גבי הזמה דעדות נפשות ולא חשיב יכול להזימה במלקות אבל הכא שלא כוון אלא לשווייה בן גרושה ובן חלוצה דליכא כי אם לאו בעלמא כיון שלקו חשיב שפיר עדות שאתה יכול להזימה

6. ריטב"א ד"ה אין אומרים "והקשו בתוספות...ולענין גלות" (ב.)

והקשו בתוספות דהכא תנינן דאפילו בעדות שאי אתה יכול להזימה עדות כשרה היא ודנין בה, דכי לא מקיימי בה הזמה ממש לוקין עליה והמלקות עומדת במקום הזמה, ואילו בכמה דוכתין אמרינן דכל שאי אתה יכול להזימה ממש אינו עדות ואין דנין בה כלום, וכדאמרינן (סנהדרין ע"ח א') לענין עדים שהעידו (בראובן שהרג את הטרפה) [בטריפה שהרג] שאינו נהרג לפי שאין אתה יכול להזימה להרגם כיון שהם אינם טריפה דבעינן כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא, ואפילו תימא דשאני התם דעדותם על הטרפה אינו כלום דגברא קטילא בעו למיקטל, הא אמרינן נמי במסכת סנהדרין (מ"א א') דעידי נערה מאורסה שהוזמו אינן נהרגין והיא עצמה אינה נהרגת ובשלא התרו ממש ואע"פ שהיא (סברא) [חבירה] ואליבא דר' יוסי דאמר חבר אינו צריך התראה, וטעמא דמילתא לפי שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו, וכיון שאין אתה יכול לקיים בהם הזמה אינה נהרגת דאין עדותן עדות, ואמאי נקבל עדותן ואם יוזמו יהיו לוקין, ותירצו דשאני התם דבאים לחייבה מיתה, ומלקות לגבי מיתה לאו כלום הוא, והלכך עדות שאי אתה יכול להזימה הוא, אבל הכא שאין באין להעיד אלא בפסול בן גרושה שפיר מיקיים כאשר זמם במלקות וכיון שלוקין עדות שאתה יכול להזימה הוא, וכן אתה אומר במעידין שהרג את הנפש בשוגג ולענין גלות.

7. תוספות ד"ה מעידין אנו באיש פלוני "ועי"ל דגבי עדות...בעינן אתה יכול להזימה" (ב.)

ועי"ל דגבי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישינן כלל באתה יכול להזימה דמהיכא נפקא לן דבעינן עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבן גרושה ולא קאי כלל עליה בשום צד שבעולם אבל התם גבי נערה המאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליהן דאם התרו בה מיקטלי אינהו בשהוזמו ואילו אינהו בלא הוזמו (והתם מיירי בלא התרו וכיון דכאשר זמם קאי עלייהו) לכך בעינן אתה יכול להזימה.

8. ריטב"א ד"ה אין אומרים "ורבותינו ז"ל...זה טעם נכון מאד" (ב.)

ורבותינו ז"ל תירצו דגבי עדים זוממין תרי דיני כתיבי חד ועשיתם לו כאשר זמם ולא מיעטיה קרא מהזמה בעינן עדות שאתה יכול להזימה, והיינו ההיא דטריפה ונערה מאורסה ודכוותיהו, אבל בכל מאי דלא שייכא הזמה דמיעטינהו קרא מינה כי (היכי) [הני] דמתני' וכל דכותיהו לית לן למיבעי בהו עדות שאתה יכול להזימה, דהא חיובא דידהו מוהצדיקו את הצדיק ולא מכאשר זמם וכדאיתא בגמרא בהדיא, וזה טעם נכון מאוד.